

Pubers als Taalcoach?

Maatschappelijke Stages en Inburgering

Leerlingen in het voortgezet onderwijs die inburgeraars helpen met de Nederlandse taal en met hun kennismaking met de Nederlandse samenleving. Wat zijn de mogelijkheden, wat zijn aandachtspunten?

Om antwoord te krijgen op deze vragen was er in het schooljaar 2008-2009 de pilot MAATSCHAPPELIJKE STAGES EN INBURGERING, uitgevoerd door ITTA en Sardes, in opdracht van het ministerie van VROM (i.s.m. OCW).

In de demonstratie PUBERS ALS TAALCOACH? tijdens de BVNt2-conferentie in Hoeven brachten Bregje Kaars Sijpesteijn en Femmy Witte verslag uit van de pilot.

Wat zijn Maatschappelijke stages?

Vanaf 2011 zijn alle middelbare school-leerlingen verplicht om een maatschappelijke stage uit te voeren. Leerlingen kunnen de stages invullen met allerlei soorten vrijwilligerswerk, variërend van koffie schenken in een bejaardenhuis tot het organiseren van een buurtfeest of het opknappen van een speeltuin.

Ook het helpen van inburgeraars is een mogelijkheid. In de MAATSCHAPPELIJKE STAGES INBURGERING (MAS-IB) worden jongeren gekoppeld aan inburgeraars met als doel spontane gesprekken te laten ontstaan waarmee inburgeraars hun Nederlands kunnen oefenen. Deze laatste mogelijkheid is in de pilot MAS-IB verder uitgewerkt.

Aan de pilot was een aantal eisen gesteld vanuit de overheid. De pilot moest onder meer:

- een programma opleveren met opdrachten en materialen;
- voordeel opleveren voor de inburgeraar (de leerling staat ten dienste van de inburgeraar);
- een veilige omgeving voor leerlingen garanderen (bijvoorbeeld leerlingen in duo's, geen activiteiten bij de inburgeraars thuis);
- gespreid zijn over diverse doelgroepen inburgeraars en taalaanbieders (laag-hoog opgeleiden, ROC's, taalinstellingen en reïntegratie);
- gespreid zijn over diverse groepen leerlingen (vmbo t/m vwo).

Pilots in drie steden

De pilot werd uitgevoerd in drie steden (Utrecht, Amsterdam en Apeldoorn). Centrale vraag: is het mogelijk om stages te organiseren waarbij scholieren een rol hebben als taalcoach?

In elke stad namen een of meerdere vo-scholen en taalaanbieders deel die trajecten voor inburgeraars verzorgen¹.

De schooltypen die meededen, waren: vmbo groen, vmbo administratie, havo en gymnasium. Het aantal leerlingen varieerde van één (een individuele taalcoach) tot een hele klas.

Scholen konden kiezen uit verschillende invullingen, variërend van een-op-een-taalcoachactiviteiten over een langere periode tot een projectweek.

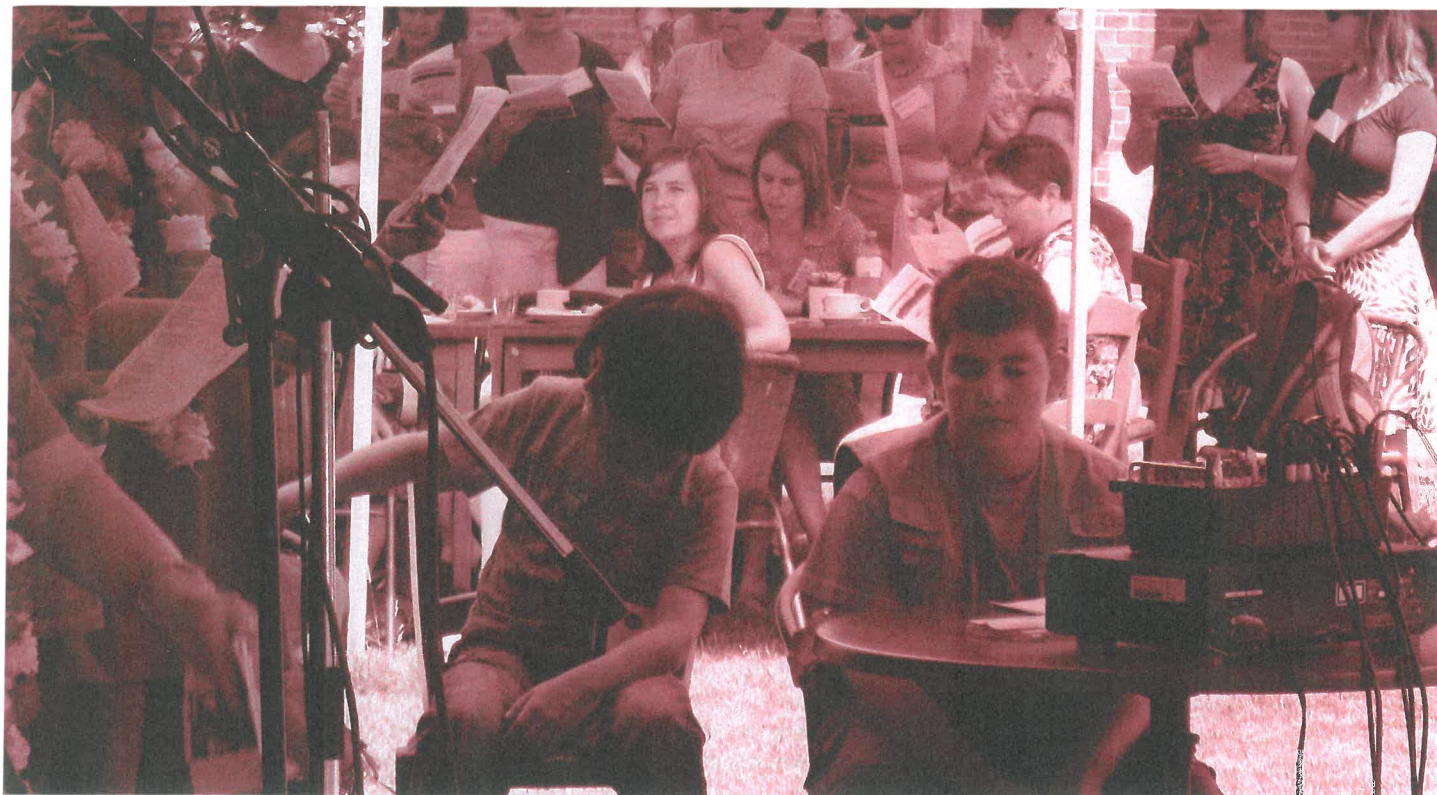
Leerlingen - in totaal deden ruim tachtig leerlingen mee - konden hiermee dertig uur van hun MAS-tijd vullen.

Hoe organiseert de vo-school de MAS?

Als je als taalaanbieder gebruik wilt maken van vo-leerlingen voor je inburgeraars, dan is het handig om te weten dat de scholen vaak al stageperiodes hebben ingeroosterd.

Een vorm die we veel gezien hebben was de projectweek, waarbij alle leerlingen van een school in een of twee vooraf ingeroosterde weken van het schooljaar hun Maatschappelijke Stage uitvoeren. Voor de leerling heeft dat het voordeel dat hij of zij in één klap een groot aantal MAS-uren

Hoewel de duur van de maatschappelijke stages te kort is om een officiële taalcoach te worden (...), kunnen de leerlingen wel heel goed gesprekken voeren met de inburgeraars

kan maken. Voor de school is het echter een enorme organisatie om bijvoorbeeld in de eerste week van april alle derdeklassers een stageklus te kunnen bieden. De scholen zijn dan op zoek naar laagdrempelige stages die weinig begeleiding vanuit school vragen.

Sommige scholen reserveren voor de Maatschappelijke Stages een periode van een aantal weken met een roostervrije ochtend of middag, waarin leerlingen stageactiviteiten kunnen uitvoeren (bijvoorbeeld VMBO Wellant College Amsterdam & ROCvA).

Bij weer andere scholen vindt de maatschappelijke stage geheel buiten schooltijd plaats (Edison College Apeldoorn & ROC Aventus).

Leerlingen sprokkelen in de loop van hun middelbareschoolcarrière hun MAS-uren bij elkaar. Ze kunnen dit doen door zelf een stage te zoeken via bijvoorbeeld de vrijwilligerscentrale (in Amsterdam www.stage-voorjou.nl of landelijk via www.ik-bengeweldig.nl) of via het eigen netwerk (bijvoorbeeld een sportclub, een bedrijf of instelling in de buurt of de werkkring van de eigen ouders). Zo vonden we in de pilot een gymnasiaste van 17 die via vrijwilligersorganisatie SAMENSPRAAK OOST-WATERGRAAFSMEER als individuele taalcoach gekoppeld was aan een dertigjarige Marokkaanse vrouw. Meestal kiezen leerlingen echter uit het aanbod van de school (in de pilot bijvoorbeeld NCB & De Passie). Sommige scholen hebben een eigen stagebureau (in de pilot VMBO Wellant & ROCvA).

Soms krijgen de leerlingen geen keuze, zoals bij het Montessori College Oost afdeling VMBO. Daar werd een volledige klas van dertien leerlingen uit 2 VMBO administratie gekoppeld aan de inburgeringafdeling van de eigen school.

Wat kunnen de MAS-stagiairs allemaal doen met de inburgeraars?

Het doel van de pilot was te onderzoeken of leerlingen als een taalcoach in het inburgeringsonderwijs kunnen fungeren.

Conclusie: hoewel de duur van de maatschappelijke stages te kort is om een officiële taalcoach te worden en de organisatievorm vanuit de scholen zich er niet zo goed voor leent, kunnen de leerlingen wel heel goed gesprekken voeren met de inburgeraars. Ook kunnen zij samen activiteiten ondernemen en helpen bij het voorbereiden van het behalen van portfoliobewijzen. Daarnaast kunnen leerlingen ingezet worden als assistent van de Nt2-docent gedurende de lessen zelf.

Een andere vorm is de projectweek waarbij een groter aantal leerlingen gekoppeld wordt aan een groep inburgeraars. Samen voeren zij dan allerlei activiteiten uit. In de pilot zijn de verschillende manieren waarop de taalcoachactiviteit kan worden vorm gegeven, benoemd als rollen die de stagiair kan hebben. We lopen de verschillende rollen (taalcoach, hulp van de Nt2-docent, Projectweek) langs.

Taalcoach

De rol van taalcoach is vooral bedoeld voor langere perioden waarbij de leerlingen bijvoorbeeld vijftien weken lang twee uur per week met een inburgeraar optrekken.

Voor de rol van taalcoach zijn in de pilot drie typen gesprekskaarten ontwikkeld: SAMEN OPTREKKEN, HULP BIJ BEWIJZEN en TAFELGESPREKKEN. Aan de hand van een profielkaart en het stageplan kunnen de leerling(en) en de inburgeraar(s) samen onderwerpen kiezen.

Bij SAMEN OPTREKKEN voeren de leerlingen activiteiten uit met inburgeraars (naar de markt gaan, een fiets repareren, een busrit maken, winkelen).

Bij HULP BIJ BEWIJZEN bespreken de leerlingen bepaalde CH's uit het inburgeringsprogramma (bijvoorbeeld gebruik maken van de bibliotheek, het ophaalrooster voor afval lezen, inschrijven bij een sportclub). De inburgeraar kan dan kiezen of hij het bewijs wil gaan halen of alleen een voorbereidende activiteit wil doen.

Bij TAFELGESPREKKEN gaan inburgeraar en leerling niet op pad maar praten over bijvoorbeeld opvoeding, het rookverbod, politiek of uitstapjes in Nederland. De gesprekskaarten geven suggesties voor gespreksonderwerpen; aan de hand van de bijgevoegde hulpkaarten en foto's kunnen de leerlingen en inburgeraar woorden en zinnen bespreken.

Hulp van de Nt2-docent

Een andere rol is de hulp van de Nt2-docent. Hierbij loopt een leerling een periode mee met een of meer Nt2-

docenten van een taalaanbieder. Hij of zij ondersteunt dan bijvoorbeeld de zwakste inburgeraars in een groep bij het lezen, voert rollenspelen uit met inburgeraars, oefent voor de TOETS GESPROKEN NEDERLANDS met inburgeraars, ondersteunt in het open leercentrum. Hij of zij kan tussendoor ook ondersteunend facilitair werk doen (videorecorder speelklaar maken, computers opstarten, kopieerwerk), kortom alles wat een volwassene vrijwilliger in een les ook zou kunnen doen. Vooraf was de inschatting dat leerlingen voor deze rol minder geschikt zouden zijn, maar niets was minder waar. Zelfs de dertien- en veertienjarige vmbo-leerlingen konden het assisteren van de docent prima aan.

Projectweek

In veel gevallen zullen leerlingen in een projectweek gekoppeld worden aan (een aantal) inburgeraars. Hiervoor is in de pilot een aantal activiteiten uitgewerkt die een halve tot een hele dag vullen en die variëren van iets serieuzere onderwerpen (elkaars school bezoeken, naar de bibliotheek of een museum gaan of een excursie in de buurt) tot onderwerpen die in het kader staan van interculturele uitwisseling (praten over muziek en muziek maken, praten over eten, samen koken, spelletjes doen of maken).

We zagen in de pilots echter dat leerlingen tijdens de projectweek ook vaak de rol van taalcoach of hulp van de Nt2-docent vervulden. Een combinatie van thema-activiteiten en coaching is dus zeker mogelijk.

De inburgeraars gaven aan een beter beeld te hebben van Nederlandse jongeren en vonden het leuk om met hen in contact te komen

Vorbereiding en matching

Omdat vo-scholen meestal weinig tot geen kennis en ervaring hebben met inburgering, is voor de pilot een opzet gemaakt voor een instructiebijeenkomst die de leerlingen voorbereidt op de stage. Deze bijeenkomst kan door een docent of begeleider van de taalaanbieder en/of de vo-school worden georganiseerd. Naast informatie over inburgering en taal leren, oefenen de leerlingen met gespreksvaardigheden (open vragen stellen, parafraseren etc.). Daarnaast bekijken ze de gesprekskaarten.

Vanzelfsprekend moet de taaldocent de inburgeraars ook voorlichten over de komst van de leerlingen. Aan de hand van profielkaarten (voor leerling én inburgeraar) worden wensen en onderwerpen voor de invulling van de stage geïnventariseerd zodat een geschikte match kan worden gemaakt. In de praktijk blijkt dat de matching op papier vaak niet nodig is, omdat de begeleiders de leerlingen en inburgeraars redelijk goed kennen en snel kunnen bepalen wat een goede match is. Ook door het laten meedraaien van leerlingen in een taalles ontstaat vaak een natuurlijke matching. De docent kan de leerling naast een inburgeraar zetten die extra ondersteuning nodig heeft. De profielkaarten

hebben van inburgeraars meer ingevuld en zelfs vaak positief bijgesteld. Ook de leerlingen die niet zelf hadden gekozen voor deze stage, waren enthousiast. Deze vmbo-leerlingen namen hun rol als assistent erg serieus en leken extra zelfvertrouwen te krijgen doordat ze in de stage als volwassenen aangesproken werden.

De meeste jongeren in de pilot hadden vóór de stage nauwelijks contact met volwassen inburgeraars. Leerlingen die als assistent van de Nt2-docent fungeerden, vonden het plezierig te ontdekken hoeveel ze in hun schoolcarrière al opgestoken hadden en vonden het leuk om volwassenen te helpen.

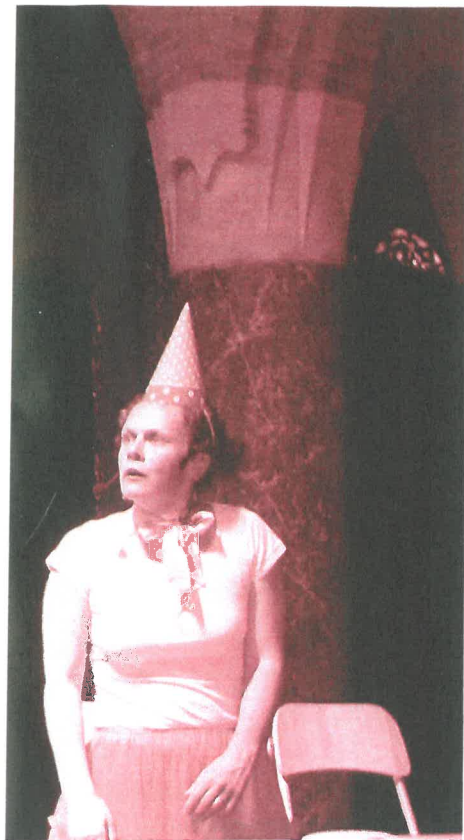
De docenten waren veelal positief verrast over hoe goed leerlingen konden meehelpen in lessen. De leerlingen zijn volgens hen goed in te zetten als assistent. Door een goede assistent heeft de docent meer tijd voor andere zaken waar hij anders niet aan toekomt (bijvoorbeeld het meerdere keren oefenen met rollenspelen). De optie van een lintstage waarbij gedurende een schooljaar bijvoorbeeld elke zes of acht weken een nieuwe leerling één dagdeel per week komt meedraaien, sprak de docenten aan, omdat daarmee een continuïteit in de assistentie in de klas kan worden gecreëerd.

Vooral de leerlingen uit hogere schooltypes konden goed met de ontwikkelde gesprekskaarten overweg. Voor de leerlingen uit de lagere schooltypes vormden de fotokaarten aanleiding tot spontane gesprekken.

Positieve ervaringen

Zowel leerlingen, inburgeraars als docenten waren over het algemeen zeer positief over de Maatschappelijke Stages Inburgering.

Leerlingen wisten vooraf nauwelijks wat inburgering inhoudt en hoeveel variatie er in trajecten bestaat. Tijdens de stage is het beeld dat jongeren

De inburgeraars zelf gaven aan een beter beeld te hebben van hoe Nederlandse jongeren 'echt' zijn en vonden het leuk om met hen in contact te komen, juist omdat het vaak leeftijdsgenoten van hun eigen kinderen zijn.

Aandachtspunten voor taalaanbieders

Als u enthousiast bent over het idee van Maatschappelijke Stages Inburgering, denk dan aan de volgende punten:

- Neem zo snel mogelijk aan het begin van het schooljaar (of liefst nog het voorgaande schooljaar) contact op met een school om de wensen te bespreken. Denk na over de gewenste organisatie (lintstage, projectperiode, projectweek), omdat een school vaak al aan het begin van het schooljaar de stages invult en bespreek wat de mogelijkheden zijn als de roosters van de school al vastliggen. Ook de klassen en schooltypes (2 vmbo of 4 vwo) hebben invloed op de mogelijkheden voor de stage.
- Zorg dat de eigen docenten goed geïnformeerd worden over het doel en de omvang van de maatschappelijke stage en vraag hun wat voor invulling zij voor hun inburgeraars zouden willen (taalcoach, assistent van de Nt2-docent, culturele uitwisseling).
- Houd er rekening mee dat leerlingen vaak pas op het laatste moment hun stage willen kiezen. Probeer dit

te voorkomen door met de school duidelijke afspraken te maken, maar wees flexibel.

- Probeer te voorkomen dat leerlingen teveel verschillende begeleiders (docenten), inburgeraars en/of lesgroepen hebben. Als de leerlingen in een projectweek als assistent van de Nt2-docent ingezet worden, zorg er dan voor dat ze bij niet meer dan twee lesgroepen zitten, bij voorkeur bij dezelfde docent. Denk ook na over activiteiten die leerlingen tussendoor kunnen doen, bijvoorbeeld een museumbezoek of excursie voorbereiden, spelletjes maken zoals lotto of memory op basis van de woorden uit de lessen.

Alle ontwikkelde materialen en het verslag van de pilots zijn terug te vinden en te downloaden op www.maatschappelijkstage.nl. De meeste materialen kunnen ook ingezet worden voor andere taalmaatjes- of vrijwilligersprojecten.

*Bregje Kaars Sijpesteijn
Femmy Witte*

*De auteurs zijn senior projectmedewerkers van het ITTA, Universiteit van Amsterdam
Correspondentie: fwitte@uva.nl*

Noot

1. Deelnemende taalaanbieders: ROC van Amsterdam, NCB, Montessori College Oost, ROC Aventus, ROC Midden Nederland en PIBLW-reïntegratie.

Beschikbaarheid gesprekskaarten, eindrapport en overig materiaal: www.maatschappelijkstage.nl:

- Alles over maatschappelijke stage
- Pilotprojecten
- Pilots maatschappelijke stage en sociale integratie
- Werkmaterialen maatschappelijke stage en inburgering

Rapport van de Nederlandse Taalunie (2007): **MAATSCHAPPELIJKE STAGES EN INBURGERING**, De bijdrage van jongeren aan de inburgering van anderstaligen. Adviestekst in opdracht van de minister van Wonen, Wijken en Integratie (Coulmou, 2007) <http://taalunieversum.org>. Zie bij onderwijs, publicaties

DE PILOTS

PROJECTWEEK IGNATIUSCOLLEGE-ROCvA

- **Duur:** 1 week
- **Leerlingen:** inroostering duo's bij verschillende lesgroepen en docenten
- **Meelopen als assistent in de lessen**
- **Excursie voorbereiden en begeleiden (museum)**

PROJECTWEEK NCB & DE PASSIE

- **Duur:** 1 week
- **Leerlingen:** duo's leerlingen van 15 en 16 jaar uit derde klas HAVO
- **Meelopen als onderwijsassistent met enkele buitenactiviteiten (bibliotheek en winkel)**
- **Activiteiten vooral op de taalschool en weinig naar buiten**
- **1 op 1 coaching/ondersteuning van inburgeraars in de lessen (laag taalvaardige ouderen)**
- **Helpen bij CP's (bibliotheek), voorbereiden mondelinge toetsen**

PROJECTPERIODE WELLANT COLLEGE ROCvA/TOPTAAL

- **Duur:** 6 bijeenkomsten in 3 weken volgens een vooropgezet programma
- **Leerlingen:** eind 2e klas VMBO-groen
- **Meelopen in een OGO taalles (over schoolkeuze)**
- **Bezoek aan vo-school met rondleiding**
- **Spelletjes maken op basis van behandelde woorden in les (als product voor taalaanbieder)**
- **Voorbereiden en meegaan met excursie**

INDIVIDUELE TAALCOACHING VIA SAMENSpraak OOST-WATERGAAFSMEER

- **Duur:** minimaal een half jaar
- **Leerling:** een 17 jarige VWO-scholiere
- **Gekoppeld aan 30 jarige Marokkaanse hoger opgeleide inburgeraar**
- **Wekelijkse gesprekken op onderlinge afspraak, meestal bij inburgeraar thuis of buiten**
- **Begeleiding door Samenspraak Oost-Watergraafsmeer**